

Joensuun vammaisneuvoston kannanotto

Vammaisjärjestöjen rahoitusleikkaukset uhkaavat vammaisten henkilöiden osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia

Vammaisjärjestöt tarjoavat vammaisille henkilöille ja heidän läheisilleen vertaistukea, neuvontaa, ohjausta, osallisuuden mahdollisuuksia sekä sellaista erityisasiantuntemusta, jota julkinen palvelujärjestelmä ei kykene korvaamaan. Järjestöjen toiminta täydentää viranomaispalveluja ja tukee vammaisten henkilöiden itsenäistä elämää, yhteiskunnallista osallistumista sekä yhdenvertaisten oikeuksien toteutumista.

Monille vammaisille henkilöille järjestöt ovat muodostuneet entistä tärkeämmäksi tuen, neuvonnan ja osallisuuden lähteeksi tilanteessa, jossa palvelujärjestelmä on muuttunut aiempaa vaikeammin hahmotettavaksi ja saavutettavaksi. Vammaisjärjestöjen tarjoama tuki ja kokemukseen perustuva asiantuntemus auttavat ihmisiä löytämään tarvitsemansa palvelut, käyttämään oikeuksiaan ja osallistumaan yhteiskuntaan täysivaltaisina kansalaisina.

Joensuun vammaisneuvosto katsoo, että vammaisjärjestöihin kohdistuvia leikkauksia ei voida tarkastella irrallaan muista viime vuosien muutoksista. Vammaiset henkilöt ovat jo joutuneet sopeutumaan useisiin palveluja, etuuksia ja tukimuotoja koskeviin muutoksiin, jotka ovat lisänneet epävarmuutta ja vaikeuttaneet arjessa selviytymistä.

Erityisen huolestuttavaa on se, että samaan aikaan kun vammaisten henkilöiden arki on monilta osin vaikeutunut, heikennetään myös niitä kansalaisyhteiskunnan rakenteita, jotka tukevat yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja hyvinvointia. Vammaisjärjestöjen toiminta ei ole ylimääräinen lisä julkisten palvelujen rinnalla, vaan monille vammaisille henkilöille välttämätön osa arjen tukea, tiedonsaantia, yhteisöllisyyttä ja oikeuksien toteutumista.

Vammaisjärjestöjen tekemä työ on merkittävä osa ennaltaehkäisevää toimintaa. Samalla ne vähentävät tarvetta raskaammille ja kalliimmille palveluille myöhemmin. Järjestötoiminnan heikentäminen voi siten johtaa sekä inhimillisen kärsimyksen lisääntymiseen että julkisten menojen kasvuun pitkällä aikavälillä.

Jo tehdyt ja suunnitellut leikkaukset uhkaavat järjestöjen mahdollisuuksia ylläpitää toimintaansa. Useat järjestöt ovat arvioineet joutuvansa supistamaan merkittävästi neuvonta-, vertaistuki- ja muuta kohtaavaa työtä, ja osa järjestöistä on arvioinut jopa toimintansa päättymisen mahdolliseksi. Järjestöjen toiminnan supistuminen tai loppuminen johtaisi siihen, että yhä useampi vammaisen henkilö jäisi ilman tarvitsemaansa tukea, lisäten yksinäisyyttä, syrjäytymisen riskiä sekä tarvetta raskaammille palveluille myöhemmin.

Alueellinen yhdenvertaisuus vaarantuu ja pienet järjestöt ovat suurimmassa riskissä

Vammaisjärjestöjen toimintaedellytykset vaihtelevat jo nykyisin merkittävästi alueittain. Leikkaukset uhkaavat erityisesti pieniä ja erikoistuneita vammaisjärjestöjä, joiden toiminta perustuu rajallisiin taloudellisiin ja henkilöstöresursseihin. Usein juuri nämä järjestöt vastaavat harvinaisten vammojen, erityisryhmien tai paikallisten yhteisöjen tarpeisiin. Niiden toimintaa ei ole mahdollista korvata suurten toimijoiden yleisillä palveluilla, sillä järjestöjen vahvuus perustuu kohderyhmänsä erityisosaamiseen ja kokemustietoon.

Joensuun vammaisneuvosto katsoo, että leikkaukset voivat lisätä alueellista eriarvoisuutta ja heikentää erityisesti maaseudulla ja pienillä paikkakunnilla asuvien vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada järjestöjen tukea lähellä omaa arkeaan. Vammaisten henkilöiden oikeuksien

toteutuminen ei saa riippua asuinpaikasta tai vamman laadusta. Siksi rahoitusratkaisuihin on kiinnitettävä erityistä huomiota alueellisen yhdenvertaisuuden turvaamiseen sekä pienten ja erityisosaamista tarjoavien järjestöjen toimintaedellytysten säilyttämiseen.

Vammaisjärjestöjen heikentyminen vaarantaa myös vammaisneuvostojen edustavuuden

Vammaisjärjestöt eivät ainoastaan tuota vertaistukea, neuvontaa ja osallisuutta, vaan ne muodostavat myös keskeisen rakenteen vammaisten henkilöiden yhteiskunnalliselle osallistumiselle. Monissa kunnissa ja hyvinvointialueilla vammaisneuvostojen jäsenet valitaan tai nimetään vammaisjärjestöjen esitysten perusteella, jolloin järjestökenttä toimii kanavana eri vammaryhmien kokemusten, tarpeiden ja näkökulmien välittämiseksi päätöksentekoon.

Järjestöt toimivat eri vammaryhmien erityisasiantuntijoina, tekevät vaikuttamis- ja edunvalvontatyötä sekä tuovat päätöksenteon tueksi kokemustietoa vammaisten henkilöiden arjesta. Ilman toimivia järjestöjä monien vammaisten henkilöiden ääni jää yhteiskunnallisessa päätöksenteossa kuulematta.

Mikäli vammaisjärjestöjen toimintaa joudutaan merkittävästi supistamaan tai järjestöjä lakkaa kokonaan, vaarantuu samalla vammaisneuvostojen mahdollisuus toteuttaa tehtäväänsä aidosti edustavina vaikuttamistoimieliminä. Erityisen suuri riski kohdistuu pieniin ja harvinaisiin vammaryhmiä edustaviin järjestöihin, joiden toiminnan päättyessä myös kyseisten ryhmien ääni voi jäädä kuulumatta paikallisessa, alueellisessa ja valtakunnallisessa päätöksenteossa. Tämä heikentäisi vammaisneuvostojen mahdollisuuksia tuottaa monipuolista kokemustietoa päätöksenteon tueksi sekä vaikeuttaisi viranomaisten lakisääteistä velvollisuutta kuulla erilaisia vammaisryhmiä niitä koskevilla asioilla.

Vammaisjärjestöjen toimintaedellytysten heikentäminen voi siten pitkällä aikavälillä heikentää myös vammaisneuvostojen legitimitettä, edustavuutta ja vaikuttavuutta sekä kaventaa vammaisten henkilöiden tosiasiallisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Joensuun vammaisneuvosto muistuttaa, että Suomi on sitoutunut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen toimeenpanoon. Sopimuksen tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden täysimääräinen osallisuus yhteiskunnassa sekä heidän mahdollisuutensa osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Vammaisjärjestöjen toiminta on keskeinen osa näiden tavoitteiden toteutumista käytännössä. Jos järjestökenttä rapautuu, rapautuvat myös ne rakenteet, joiden kautta vammaiset henkilöt voivat osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon.

Joensuun kaupungin vammaisneuvosto